

Päihtyneiden käsittelyn kehittämissuunnitelmia

Pidätettyjen käsittelyohjetyöryhmän ehdotus pidätettyjen ja päihtyneiden käsittelyä varten annettaviksi yleisohjeiksi. Helsinki 1977, 22 sivua (moniste)

Uudenmaan läänin alustava alueellinen kehittämissuunnitelma. Uudenmaan lääninhallitus. Helsinki 1977, 131 sivua (moniste)

Sisäasiainministeriön asettama työryhmä on laatinut ehdotuksen uusiksi ohjeiksi poliisin pidätettyjen suojissa säilytettävien tai poliisin kuljetettavina olevien henkilöiden käsittelystä sekä ehdotuksen yleisohjeiksi päihtyneinä säilöön otettujen käsittelystä. Työryhmä on jättänyt ehdotuksensa sisäasiainministeriölle 30. 6. 1977.

Tässä yhteydessä käsitellään työryhmän ehdotuksia päihtyneenä säilöön otettujen osalta, koska näitä tapauksia on vuosittain kuusinkertainen määrä pidätystapauksiin verrattuna (ks. esim. Putkatyöryhmän 1976 mietintö, Helsinki 1976) ja koska päihtyneiden osalta ei ole ollut aikaisempia valtakunnallisia yleisohjeita.

Ehdotus päihtyneiden käsittelyohjeiksi

Säilöönottojen vuosittaiset määrät ovat kasvaneet huomattavasti 70-luvun aikana viime vuosikymmeneen verrattuna. Valtakunnallisten yleisohjeiden olemassaolo takaisi entistä paremmin päihtyneiden ja poliisien turvallisuuden sekä päihtyneenä säilöön otettujen oikeusturvan.

Työryhmä on ehdotusta laatiessaan käyttänyt soveltuvin osin hyväkseen pidätettyjen kä-

sittelyä koskevassa poliisin käskylehdessä n:o 1/1972 olevia yleisesti hyväksyttyjä periaatteita sekä ottanut huomioon myös poliisipiirikohtaisten ohjeiden soveltamisesta saatuja kokemuksia. Työryhmä ehdottaa ohjeiden julkaisemista poliisin käskylehtenä.

Työryhmän ehdotus etenee säilöönottovaiheittain. Asiakokonaisuudet, joihin tulee kiinnittää huomiota, ovat turvallisuus ja oikeusturva, vammat ja sairaudet, omaisuus, kahlehtiminen ja voimakeinot sekä säilöön otettujen erityisryhmät (naiset, alaikäiset ja sotilashenkilöt). Ehdotuksen mukaan on säilöönoton kaikissa vaiheissa päihtymyksen vuoksi kiinni otettua kohdeltava oikeudenmukaisesti ja ihmisarvoa vastaavalla tavalla. Päihtyneeseen on suhtauduttava asiallisesti ja inhimillisen ymmärtävästi.

Turvallisuus ja oikeusturva

Päihtynyttä kiinni otettaessa on välittömästi suoritettava turvallisuustarkastus. Tässä tarkastuksessa varmistaudutaan siitä, että päihtyneellä ei ole sellaisia esineitä, joilla hän voisi vahingoittaa häntä kuljettavaa poliisimiestä, itseään tai muita henkilöitä.

Päihtyneeltä on säilössäpidon ajaksi otettava pois kaikki esineet, joilla hän saattaa vahingoittaa itseään tai muita. Näitä esineitä ovat mm. aseet, tupakat ja tulitikut sekä solmio, vyö, olkaimet ja kengät.

Päihtynyt on siirrettävä säilytyshuoneeseen asianmukaista huolellisuutta ja varovaisuutta noudattaen. Hänet on asetettava sellaiseen asentoon, ettei hän pääse vahingoittumaan.

Säilöönottoilmoitukseen vietään poispäästetyn tekemät asialliset valitukset ja huomautukset säilössäoloa ja käsittelyä koskevista seikoista.

Mikäli säilöönottopaikalle päihtymyksen vuoksi tuotu henkilö ei enää ole sellaisessa päihtymystilassa, että hänen sijoittamisensa säilöön olisi tarpeellista, hänet on vapautettava viipymättä. Kiinniotosta on kuitenkin laadittava

ilmoitus, johon merkitään kiinnioton syyt sekä vapauttamisen perusteet.

Päihtymyksen vuoksi säilöön otettujen henkilöiden kirjaaminen ja säilössä pitäminen ovat sellaisia henkilöön kohdistuvia huoltotoimenpiteitä, että niiden sisältämien tietojen saattaminen julkisuuteen ei ole sallittua. Säilöönottoa koskevat asiakirjat ovat nimenomaisen lainsäädännön perusteella salassa pidettäviä.

Vammat ja sairaudet

Päihtynyt voidaan ottaa säilöön, jos säilössä pitäminen on hänen päihtymysasteensa ja terveyden tilansa sekä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen huomioon ottaen tarpeen.

Jos päihtyneessä kiinni otettaessa havaitaan sellainen sairaus tai vamma, että sairaalassa tai lääkärissä käynti näyttää tarpeelliselta, hänet on toimitettava tutkittavaksi.

Päihtynyt on säilöönottopaikalla aina tarkastettava mahdollisten vammojen toteamiseksi. Kaikista vammoista on tehtävä merkintä säilöönottoilmoitukseen. Säilöstä päästetyn vammat on syytä tarkastaa ja tehdä niistä merkintä ilmoitukseen. Kuljetuksen ja säilössäpidon aikana on päihtynyttä tarkkailtava.

Jos päihtynyt on tiedottomassa tilassa eikä häntä saada virkomaan, hänet on toimitettava mahdollisimman pikaisesti lääkärin tutkittavaksi.

Jos päihtynyt väittää saaneensa vammoja säilöön toimittamisesta ja vaatii lääkärintarkastusta, on hänelle annettava tilaisuus siihen niin pian kuin mahdollista (PoliisiL 28. §). Jos lääkärintarkastus ei ole mahdollinen, on esteettömien henkilöiden toimitamassa tarkastuksessa todettava, onko päihtyneessä ulkoisesti havaittavia vammoja.

Päihtynyt on toimitettava lääkärintarkastukseen, jos on syytä epäillä hänen tarvitsevan hoitoa tai jos hän itse sitä pyytää eikä pyyntöä täysin varmasti voida todeta aiheettomaksi.

Jos päihtynyt haluaa nauttia mukanaan olevia lääkkeitä, on ennen asian ratkaisemista tarvittaessa otettava yhteys hänen kotiväkeensä tai lääkäriin taikka toimitettava päihtynyt lääkärin-tarkastukseen tai sairaalaan hoidettavaksi.

Nykyään on useassa yhteydessä kiinnitetty huomiota sellaisiin sairaustiloihin, joissa henkilö suuresti muistuttaa päihtynyttä. Sairaustilan toteaminen saattaa päihtymyksen yhteydessä olla erityisen vaikeaa. Päihtynyttä käsiteltäessä on kuitenkin syytä pitää mielessä myös sairaustilan mahdollisuus. Tässä tarkoitettuja sairauksia ovat mm. epilepsia, diabetes ja MS-tauti. Päihtymyksen yhteydessä saattaa esiintyä myös sydäntautikohtauksia.

Jos päihtymyksen takia säilöön otetulla havaitaan sairaudesta kertovia tunnuksia tai kortteja, on asiaan kiinnitettävä vakavaa huomiota ja ryhdyttävä tarpeen vaatimiin toimenpiteisiin.

Sairauksia koskevat tiedotteet on kerättävä poliisipiireissä erityiseen kansioon. Kansiota on säilytettävä päihtyneiden säilöönottopaikalla, niin että henkilökunta tarpeen vaatiessa voi sitä käyttää.

Tehtävää suorittaessaan työryhmä on havainnut, että käytännössä sekä pidätettyjen että päihtyneiden käsittelyn kannalta vaikeita ongelmia aiheuttavat lisääntyneet sairaustapaukset ja erilaisten lääke- ja huumausainneiden käyttö. Koska ei ole ollut mahdollisuutta riittävässä määrin perehtyä tämän ongelma-alueen selvittämiseen ja koska asia vaatisi yksityiskohtaisia toimintaohjeita taustatietoineen sekä näitä tapauksia koskevien hoito-ohjeiden sisällyttämistä poliisin koulutusohjelmaan, työryhmä ehdottaa tarpeellista lääketieteellistä asiantuntemusta edustavan elimen asettamista laatimaan näitä toimintaohjeita koskevan perustellun ehdotuksen.

Omaisuus

Kuljetuksen jälkeen on ajoneuvo syytä tarkastaa siltä varalta, että

päihtyneeltä on jäänyt ajoneuvon omaisuutta.

Ennen säilöönottoa on päihtyneeltä otettava pois säilöissäpidon ajaksi rahat ja sellainen omaisuus, jonka pois ottamista voidaan pitää tarpeellisena.

Päihtyneeltä pois otettavat rahat on laskettava hänen läsnäollessaan ja summa merkittävä säilöönottoilmoitukseen. Mahdollisuuksien mukaan olisi näitä toimia suoritettaessa käytettävä todistajaa. Omaisuutta on säilytettävä huolellisesti, ja se luovutetaan kuittausta vastaan takaisin säilöönoton päätyttyä.

Kahlehtiminen ja voimakeinot

Päihtynyttä ei saa säilytyshuoneessa kahlehtia seinään tai lattiaan kiinnitettyyn renkaaseen, ellei kahlehtiminen ole tarpeen sellaisen väkivaltaisuuden hillitsemiseksi, jota ei ole saatu estetyksi muilla keinoin ja josta saattaa aiheutua vaaraa päihtyneen itsensä tai muiden henkilöiden turvallisuudelle taikka huomattavaa vahinkoa omaisuudelle. Kahlehtiminen saa tapahtua vain päälystöön kuuluvan poliisimiehen määräyksestä. Kahlehtimista ei saa jatkaa kauemmin kuin se on välttämätöntä. Kahlehtimisesta on aina tehtävä merkintä säilöönottoilmoitukseen ja siinä on selostettava kahlehtimiseen johtaneet syyt.

Mikäli kahlehtimisen sijasta on mahdollista turvautua esimerkiksi pehmustettuun säilytyshuoneeseen tai yksinäishuoneeseen tahi käytettävissä on ns. pakko-paita tai ns. "remmipeti", saattaa näihin toimenpiteisiin turvautuminen tehdä kahlehtimisen tarpeettomaksi.

Jos säilöönoton yhteydessä on jouduttu käyttämään voimakeinoja, on niistä ja niihin johtaneista syistä sekä päihtyneen saamisesta pienistäkin vammoista tehtävä merkintä säilöönottoilmoitukseen.

Säilöön otettujen erityisryhmät

Naisten, alaikäisten ja sotilashenkilöiden säilöön ottamisesta on

työryhmä antanut lisäohjeita.

Eri sukupuolta olevia päihtyneitä ei saa sijoittaa samaan säilytyshuoneeseen. Päihtyneen naisen turvallisuustarkastuksen saa suorittaa vain samaa sukupuolta oleva toimenhaltija. Siinä tapauksessa, että naispuolista toimenhaltijaa ei ole paikalla eikä päihtynyt nainen pyydettyä luovuta hallussaan olevia turvallisuutta vaarantavia esineitä, miespuolinen toimenhaltija saa häveliäisyyttä loukkaamatta ottaa pois selvästi havaittavissa olevat edellä mainitun kaltaiset esineet.

Jos on aihetta otaksua, että naisen perusteellisempi tarkastus on välttämätöntä, tällaisen tarkastuksen saa suorittaa vain naispuolinen toimenhaltija tai lääkäri.

Nuoren, 15–17-vuotiaan henkilön säilöön ottaminen päihtymyksen vuoksi saattaa olla tarpeeton, jos henkilö voidaan vaikeuksitta toimittaa holhoojan tai sosiaaliviranomaisen huostaan. Jos nuori henkilö joudutaan sijoittamaan poliisin suojiin, on hänet mahdollisuuksien mukaan sijoitettava eri säilytyshuoneeseen kuin täysi-ikäiset päihtyneet ja muusta syystä säilössä olevat. Nuoren henkilön kahlitsemisessa on noudatettava erityistä harkintaa.

Alle 15-vuotias päihtymyksen takia kiinni otettu henkilö tulee ensisijaisesti toimittaa holhoojan tai sosiaaliviranomaisen huostaan. Mikäli tämä ei ole mahdollista, voidaan henkilö ottaa poliisin suojiin tilapäisesti säilytettäväksi, jos sosiaaliviranomainen antaa siihen luvan. Suullisesti annetulle luvalla voidaan tarvittaessa pyytää myös kirjallinen vahvistus.

Alle 15-vuotias on poliisin suojissa sijoitettava erilleen päihtymyksen tai muun synyn vuoksi kiinni otetuista. Hänen sijoittamistaan säilytystiloihin on syytä välttää, ja hänet tulee mahdollisuuksien mukaan pitää poliisin muissa tiloissa, kunnes hän on selvinnyt tai hänet voidaan toimittaa muualle. Alle 15-vuotiaasta lasta ei saa kahlita.

Sotilashenkilöt, jotka on otettu

kiinni päihtymyksen vuoksi, on varuskuntapaikkakunnilla mahdollisuuksien mukaan toimitettava puolustusvoimien arestitiloihin. Säilöönotosta on ilmoitettava varuskuntaan tai lähimpään sotilaspiiriin esikuntaan. Päihtyneen suhteen on meneteltävä kussakin tapauksessa sotilasviranomaiselta saatujen ohjeiden mukaisesti.

Jos paikkakunnalla tai sen läheisyydessä ei ole varuskuntaa, voidaan päihtynyt sotilashenkilö sijoittaa poliisin säilöön. Mahdollisuuksien mukaan on säilöönotosta ilmoitettava päihtyneen palveluspaikkaan tai lähimpään sotilaspiiriin esikuntaan. Asian jatkotoimenpiteet suoritetaan sotilasviranomaisen kutakin tapausta varten antamien ohjeiden mukaan.

Lopuksi työryhmä esittää, että päihtyneiden käsittelystä annetun lain ja näiden ohjeiden on oltava päihtymyksen takia säilöön otetun nähtävissä pois päästettäessä.

Uudenmaan läänin poliisitoimen ja päihdehuollon suunnitelmia

Uudenmaan lääninhallitus on laatinut laajan ja monipuolisen alustavan kehittämissuunnitelman toimenpidesuosituksineen. Suunnitelmassa otetaan huomioon läänin kehittämistarpeet, valtakunnalliset sekä läänin sisäiset. Tavoitteet kattavat tuotannon, työllisyyden ja toimeentulon, erilaiset palvelut, asumisen ja ympäristön, liikenteen ja tiedonvälityksen sekä työpaikkojen ja väestön suunnitteet.

Kiinteästi asumiseen ja viihtymiseen liittyvät palvelusektoriin jäsennetyt poliisitoimi sekä päihdehuolto. Koko lääni asuin ympäristönä ja toimivana kokonaisuutena on varsin sekarakenteinen. Uudenmaan läänin alueella on harvaan asuttuja alueita sekä moniongelmainen Helsinki ympäristöineen.

Suunnitelmassa mainitaan poliisitoimen tavoitteissa, että päihtyneitä varten tarvittavia sopivia säilytystiloja olisi lisättävä. Helsingissä joutuu päihtyneitä poliisi-

sin suojiin asukasmäärään verrattuna huomattavasti enemmän kuin muilla paikkakunnilla. Lisäksi tähdennetään sitä, että päihtyneiden käsittelyssä päättäisiin tarpeen vaatiessa yhteyteen sosiaali- ja lääkintähuollon alkoholisteille tarjoamien palvelumuotojen kanssa. Samalla on kuitenkin huolehdittava siitä, että käsittely edelleen täyttää yleisen järjestyksen ja turvallisuuden asettamat vaatimukset.

Järjestyksen valvontaa julkisilla paikoilla tulisi tehostaa osoittamalla riittävästi henkilökuntaa ja kalustoa tätä tehtävää hoitamaan. Suunnitelmassa todetaan, että jalkaisin liikkuva poliisi on paras häiriöiden estäjä ja järjestyksen ylläpitäjä. Edelleen esitetään, että korttelipoliisijärjestelmää tulisi kokeilla.

Sosiaalipalvelujen yhteydessä kiinnitetään huomiota päihdehuollon heikkoon palvelutasoon Uudenmaan läänissä. Lääninhallitus on esittänyt, että terveyskeskuspiireistä muodostetaan kymmenen aluetta, joiden puitteissa päihdehuollon hoitoketjuja kehitetään. Lääninhallitus ei suosittele perustettavaksi uusia kuntainliittoja. Jo olemassa olevia sosiaalitoimen, terveydenhuollon ja mielenterveystoiminnan yksiköitä on pyrittävä käyttämään hyväksi päihdepalveluja suunniteltaessa. Yhteistoiminnan kehittämisen tehostaminen on tärkeää mm. työvoimakehityksen kannalta. Päihdehuollon erityisyksiköiden tehtäväksi jää konsultaation ja työnohjauksen järjestäminen alueellaan. Sosiaalihuollossa olisi kiinnitettävä huomiota yhdyskuntatyön kehittämiseen sekä alueelliseen ja hallintokuntien väliseen yhteistyöhön.

Sirkka-Liisa Säilä

Alkon lausunto rikemaksutyöryhmän mietinnöstä

Alkon hallintoneuvosto on antanut oikeusministeriölle sen pyytämän lausunnon ns. rikemaksutyöryhmän mietinnöstä. Lausunnossa todetaan, että vuoden 1968 alkoholilainsäädännön uudistuksen yhteydessä rangaistuksia alkoholirikoksista kauttaaltaan lievennettiin verrattuna vuoden 1932 väkijuomalakiin. Vähäisemmiksi katsottujen alkoholirikkomusten osalta otettaisiin nyt melkoinen lisäaskel lievempään suuntaan: rikemaksutyöryhmän ehdotus tietäisi näet toteutettuna sitä, että mainituista rikkomuksista ei olisi seurauksena lainkaan tai ainakaan yleisesti rangaistus vaan pelkästään hallinnollinen seuraamus, ns. rikemaksu, jonka suuruus kustakin rikkomuksesta olisi sama rikkojasta riippumatta. Tämän suuntaisen kehitys on saanut jalansijaa kuluvan vuosikymmenen kuluessa monilla sellaisilla alueilla, joissa teon vähäisyyden ja tällaisten tekojen suuren lukumäärän vuoksi on katsottu oikeusperiaatteita vaarantamatta voitavan käyttää varsinaisten rangaistusten sijasta hallintotoimien määrättävää seuraamusta.

Rikemaksujärjestelmä tulisi koskemaan sellaisia rikkomuksia, joista voidaan tuomita sakkorangaistukseen tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Järjestelmä ei näin ollen ulottuisi alkoholilain tärkeimpiin, monopoliperiaatteelle rakentuvan alkoholijärjestelmämme perusteita tukeviin erityisrangaistussäännöksiin (luvaton valmistaminen, maahantuonti ja myynti). Tämän vuoksi alkoholiyhtiön mielestä ei olisi periaatteellisia esteitä järjestelmän ulottamiselle tarkoin rajatulle alkoholilainsäädännön alueelle. Lausunnossa yhdytään